

Διευκρινίσεις επί του «Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Καφέ Αρκούδα»

Σε απάντηση της κοινής ανακοίνωσης των περιβαλλοντικών οργανώσεων «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ» και «Καλλιστώ», αναφορικά με το «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Καφέ Αρκούδα (*Ursus arctos*)», επισημαίνονται τα ακόλουθα:

Σε ό,τι αφορά στο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης** ΕΣΔ -το οποίο έχει εξαετή διάρκεια και αναθεωρείται όποτε αυτό κριθεί απαραίτητο- η αρχική σύνταξή του, αποτέλεσε το παραδοτέο που εκπονήθηκε από ομάδα ειδικών των περιβαλλοντικών οργανώσεων «ΚΑΛΛΙΣΤΩ» και «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ», στο πλαίσιο του έργου: LIFE-IP 4 NATURA «Ολοκληρωμένες Δράσεις για τη Διατήρηση και Διαχείριση των Περιοχών του Δικτύου Natura 2000, των Ειδών, των Οικοτόπων και των Οικοσυστημάτων στην Ελλάδα» (LIFE16 IPE/GR/000002).

Κατόπιν νεότερων, επιστημονικών δεδομένων, τα οποία θεσπίστηκαν με την τροποποίηση της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/2021 (Β' 1375) «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος» (έπειτα από σχετική εισήγηση του ΟΦΥΠΕΚΑ), αναθεωρήθηκε το παράρτημα του ΕΣΔ για την καφέ αρκούδα.

Σκοπός της αναδιαμόρφωσης του ΕΣΔ ήταν:

α) να ενημερωθεί ως προς το μέγεθος του πληθυσμού, σύμφωνα με νεότερα επιστημονικά δεδομένα που θεσπίστηκαν με την από 21/02/2023 τροποποίηση της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/2021.

β) να είναι συνοπτικό και περιεκτικό και να βασίζεται στην αναγκαία τεκμηρίωση, με βάση τα πλέον πρόσφατα, διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/104707/2518/2021 «Καθορισμός των προδιαγραφών και του περιεχομένου των σχεδίων δράσης ειδών και τύπων οικοτόπων» και να ακολουθεί την (υποχρεωτική) δομή και το περιεχόμενο που παρατίθενται στην ως άνω ΥΑ,

γ) να ενημερωθεί για την κατάσταση διατήρησης του είδους, σύμφωνα με την από 21/02/2023 τροποποίηση της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/2021 και

δ) να ενσωματώσει την εισήγηση του ΟΦΥΠΕΚΑ για την οριστικοποίηση των μέτρων και δράσεων για το είδος. Ειδικότερα:

1) Πραγματοποιήθηκε αναδιάρθρωση και μορφοποίηση της αρχικής έκδοσης του ΕΣΔ. Διατηρήθηκε το σύνολο των επιστημονικών δεδομένων, με δομή, περιεχόμενο και έκταση του περιγραφικού κειμένου, προκειμένου να ανταποκρίνεται στα οριζόμενα στο άρθρο 2 της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/104707/2518.

Η αναδιάρθρωση ήταν νομικά αναγκαία, προκειμένου να εναρμονιστεί με τις διατάξεις της σχετικής ΥΑ. Επιπρόσθετα, είναι προφανές ότι κάθε ΥΑ, ακολουθώντας τους κανόνες της ορθής νομοθέτησης, δεν μπορεί να περιλαμβάνει επαναλήψεις. Ως εκ τούτου:

- απαλείφθηκε το σύνολο των πολλών φωτογραφιών και οι λεζάντες,
- στα σημεία που υπήρχε η ίδια πληροφορία σε μορφή γραφήματος και πίνακα επελέγη μία από τις δύο μορφές,
- δεν συμπεριλήφθηκαν τμήματα που δεν προβλέπονται στα περιεχόμενα του ΕΣΔ, σύμφωνα με την σχετική ΥΑ.

Διευκρινίζεται πως ο αριθμός των σελίδων εξαρτάται από το μορφότυπο που επιλέγεται και δεν μπορεί να αποτελεί κριτήριο ούτε για την ποιότητα ούτε για το βαθμό ανάλυσης του ΕΣΔ.

2) Ενσωματώθηκαν τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα, ως προς το μέγεθος του πληθυσμού και την εξάπλωσή του, προκειμένου να ταυτίζονται με τους θεσμοθετημένους εθνικούς στόχους διατήρησης για το είδος (ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/18722/795/21.02.2023).

Επισημαίνεται ότι, το νέο έργο εποπτείας που είναι σε εξέλιξη εκτιμάται ότι θα καταδείξει, σύμφωνα με τα αρχικά δεδομένα, έτι περαιτέρω αύξηση του πληθυσμού και της εξάπλωσης του είδους σε εθνικό επίπεδο.

3) Κατά την αναδιάρθρωση του κειμένου διατηρήθηκε το σύνολο της ανάλυσης των πιέσεων-απειλών σε περιεκτική μορφή, αποφεύγοντας τυχόν περιπτωσιολογικές ή/και δυσανάλογες σε μέγεθος αναλύσεις (π.χ. παράδειγμα πιέσεων από την κατασκευή και λειτουργία Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας) που μείωναν το αντίκτυπο άλλων πιο σημαντικών πιέσεων-απειλών.

Εξάλλου, όπως αναφέρει το αρχικό παραδοτέο «Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο οι επιπτώσεις της λειτουργίας ενός Α.Σ.Π.Η.Ε να μη μελετώνται μεμονωμένα, αλλά σε συνδυασμό με όλες τις υπόλοιπες ανθρωπογενείς δραστηριότητες σε μια περιοχή».

Στην ενότητα «πιέσεις-απειλές» προστέθηκε πίνακας, με σκοπό τη συγκεντρωτική απεικόνιση και σαφή διάκριση των πιέσεων και απειλών, βάσει της 4^{ης} εθνικής έκθεσης αναφοράς, ενώ παρέμεινε το σύνολο των προτεινόμενων πρόσθετων πιέσεων-απειλών.

Επιπλέον πραγματοποιήθηκε ομαδοποίηση των πιέσεων-απειλών, όπου ήταν εφικτό, για την περαιτέρω ανάλυσή τους, με βάση το είδος των επιπτώσεων ή/και των τρόπων με τους οποίους αυτοί επηρεάζουν την κατάσταση διατήρησης του είδους.

4) Αφαιρέθηκαν οι επονομαζόμενοι «χάρτες ευαισθησίας» και «χάρτες σημαντικότητας», σε συμφωνία με την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), η οποία ορίζει ότι οι ρυθμίσεις που αφορούν χρήσεις γης θεσπίζονται πάντα με Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ). Η ρύθμιση των χρήσεων γης στις προστατευόμενες περιοχές, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, γίνεται με την εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (βρίσκονται σε τελικό στάδιο επεξεργασίας) και την επακόλουθη θεσμοθέτησή τους με τα αντίστοιχα ΠΔ.

5) Ενσωματώθηκαν τα μέτρα και οι δράσεις ως προς το πληθυσμιακό μέγεθος και την εξάπλωση του είδους, σύμφωνα με τη σχετική εισήγηση του ΟΦΥΠΕΚΑ, λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα για την κατάσταση διατήρησης του είδους.

Η τελική επιλογή των δράσεων από τον ΟΦΥΠΕΚΑ έγινε με κριτήριο τη σημασία των διάφορων απειλών και πιέσεων, την κατάσταση του είδους (συνεχής αύξηση πληθυσμού και εξάπλωσης) και τους διαθέσιμους πόρους, σε σχέση με τις συνολικές ανάγκες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Περιλαμβάνονται συνολικά 18 δράσεις που αντιστοιχούν σε 5 μέτρα. Μία από τις προβλεπόμενες δράσεις είναι η εκπόνηση ειδικής μελέτης για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων των μεγάλων υποδομών στα ενδιαφέροντα και στον πληθυσμό της ακρούδας και η εξειδίκευση καθορισμού ζωνών ευαισθησίας/σημαντικότητας για την ορθή χωροθέτησή τους, με σκοπό τα αποτελέσματα της μελέτης να αξιοποιηθούν στον χωρικό σχεδιασμό, σύμφωνα με τη προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία.

Επισημαίνονται, επίσης, τα ακόλουθα:

- Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ο ΟΦΥΠΕΚΑ δεν παρενέβησαν «αυθαίρετα». Αντιθέτως, στο περιεχόμενο του ΕΣΔ, όπως ισχύει για κάθε κανονιστική πράξη της διοίκησης, δεν υιοθετείται άκριτα από τη διοίκηση και τον Υπουργό. Κάθε εισήγηση κανονιστικής πράξης (σχέδιο νόμου, σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος ή σχέδιο Υπουργικής Απόφασης) που συντάσσεται από εξωτερικούς μελετητές αξιολογείται και επεξεργάζεται περαιτέρω από τη διοίκηση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (σε συνεργασία εν προκειμένω με τον ΟΦΥΠΕΚΑ και λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα και τις πληροφορίες) ως οφείλει εκ του θεσμικού της ρόλου και ακολουθεί εισήγηση προς τον Υπουργό, ο οποίος και αποφασίζει (ή εισηγείται στη εθνικό κοινοβούλιο αν πρόκειται για νόμο).

Η αποδοχή του παραδοτέου από την επιτροπή παραλαβής δεν συνιστά και αυτούσια υιοθέτηση του περιεχομένου που προτείνεται από τους μελετητές, αλλά πιστοποιεί την ολοκλήρωση της τελικής πρότασής τους. Κάθε επιτροπή παραλαβής οφείλει να σέβεται την άποψη των μελετητών. Κάθε μελέτη δεν είναι μια προσημαστική διαδικασία που χρησιμοποιείται για τη «νομιμοποίηση» προελημμένων αποφάσεων, αλλά αποτελεί ουσιαστικό κομμάτι της διαδικασίας λήψης της απόφασης. Εξίσου σημαντική στην όλη διαδικασία είναι η υποχρέωση της διοίκησης να αξιολογεί το τελικό παραδοτέο, σε

συνδυασμό με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα και να προβαίνει στην τελική της εισήγηση προς την πολιτική ηγεσία, η οποία και λαμβάνει τις τελικές αποφάσεις.

- Πράγματι η «Επιτροπή Φύση 2000» γνωμοδότησε αρνητικά στην τελική μορφή του ΕΣΔ, λίγες μόλις ημέρες πριν από τις εκλογές του 2023, χωρίς όμως να τεκμηριώσει την άποψή της. Η απόρριψη της γνωμοδότησης τεκμηριώθηκε, αναλυτικά, με το υπό στοιχεία 68450/1775/23.06.2023 έγγραφο του Γενικού Γραμματέα Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων.
- Ορθά δεν αναφέρονται ως συγγραφείς οι δυο ΜΚΟ. Το ΕΣΔ υιοθετείται με Υπουργική Απόφαση και εκφράζει τις αποφάσεις της ελληνικής πολιτείας, ως οφείλει εκ του νόμου και του θεσμικού της ρόλου. Πολύ μεγάλος αριθμός ΥΑ συντάσσονται από μελετητικές ομάδες, αλλά δεν αναφέρεται ο συντάκτης. Τυχόν αναφορά συνιστά σφάλμα. Σημειώνεται δε ότι, κατά παράβαση της πάγιας πρακτικής να μην υπάρχει ουδεμία αναφορά στην ομάδα έργου που κάθε φορά αναλαμβάνει την σύνταξη μιας κανονιστικής πράξης, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στην ενότητα «Μεθοδολογία Εκπόνησης του Σχεδίου Δράσης» υπάρχει σχετική ρητή αναφορά στο παραδοτέο των δυο ΜΚΟ επί του οποίου βασίστηκε το ΕΣΔ.

Επισημαίνεται δε, η αντίφαση που υπάρχει μεταξύ της άποψης των δυο ΜΚΟ περί «πνευματικής ιδιοκτησίας» και της ταυτόχρονης απόρριψης του περιεχομένου του ΕΣΔ που υιοθετήθηκε από την ελληνική πολιτεία.

- Αναφορικά με την «αλλοίωση του ΕΣΔ χωρίς διαβούλευση», σημειώνεται ότι διεξήχθη εκτενής διαβούλευση επί των προτάσεων των μελετητών (των δυο ΜΚΟ) και στη συνέχεια διαμορφώθηκαν οι τελικές προτάσεις προς την πολιτική ηγεσία. Η διαβούλευση δεν αποτελεί μια ατέρμονη διαδικασία, αλλά διεξάγεται σύμφωνα με τις προβλέψεις της νομοθεσίας.
- Ως προς τα επιστημονικά δεδομένα, επικαιροποιήθηκαν από τον ΟΦΥΠΕΚΑ, σύμφωνα με τη σχετική νομική υποχρέωση, με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (τα οποία δεν αμφισβητούνται από τις δυο ΜΚΟ, οι οποίες άλλωστε συμμετείχαν στα σχετικά προγράμματα). Συγκεκριμένα, διορθώθηκε η επιφάνεια του ενδιαιτήματος στα 20.204 τ.χλμ. και το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το 2023 στα 760 άτομα (έναντι 400-500 ατόμων με στοιχεία έως το 2018, σύμφωνα με το παραδοτέο των 2 ΜΚΟ):
 - ΕΠ Πρεσπών: 191 άτομα, ΕΠ Β. Πίνδου: 202 άτομα, ΕΠ Ροδόπης: 207 άτομα (πηγή LIFE ArcProm - LIFE18NAT/GR/00768; Tsalazidou-Fountaetal. 2022)
 - ΠΕ Φλώρινας: 160 άτομα - (πηγή LIFE AmyBear - LIFE15NAT/GR/001108, 2021)

Ο αριθμός των 760 ατόμων και η επιφάνεια του ενδιαιτήματος έχει αποτυπωθεί και στην τροποποίηση από 21/2/2023 της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/2021 (Β' 1375) «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος».

Επομένως, η επικαιροποίηση των στοιχείων ήταν όχι μόνο επιστημονικά ορθή, αλλά και νομικά αναγκαία.